

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ตามนโยบายสาธารณสุขแนวใหม่ พยาบาลวิชาชีพจะต้องให้ความสำคัญต่อพฤติกรรมอนามัยของประชาชนรายบุคคล สนับสนุนการพึ่งตนเอง และเอื้ออำนวยปัจจัยที่จะส่งเสริมให้ประชาชนได้รับการพัฒนาเพื่อทำประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงตามศักยภาพที่เขามีอยู่ การบริการจะเป็นแบบผสมผสานทั้งในด้านการรักษา การฟื้นฟูสภาพ และเน้นหนักด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค ซึ่งลักษณะเช่นนี้ พยาบาลวิชาชีพจะถูกท้าทายจากปัญหาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน จึงได้มีการกำหนดคุณสมบัติที่สำคัญของพยาบาลวิชาชีพประการหนึ่งคือ จะต้องเป็นผู้มีทักษะในการประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ มาใช้เพื่อการแก้ปัญหาทางการพยาบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ทองสุข คำธนะ, 2538)

ประกอบกับปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้นเป็นอันมาก ทั้งทางด้านสังคม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทางการแพทย์ต่าง ๆ ความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้พยาบาลต้องขวนขวายหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อปรับปรุงคุณภาพของการพยาบาล (ทองสุข คำธนะ, 2538) ซึ่ง Loacker, Cronwell and O'Brie (1986 อ้างถึงใน ยุวดี ฤาชา, 2536) กล่าวว่า การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นทักษะที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน โดยเฉพาะงานของพยาบาลที่ต้องก้าวตามความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และเทคโนโลยีต่าง ๆ

Signs S. Cooper (1980) กล่าวว่า พยาบาลส่วนใหญ่เป็นผู้ใฝ่รู้ เขาเรียนรู้บทบาทหน้าที่จากการทำงานและประสบการณ์ ซึ่งเป็นการเรียนรู้โดยบังเอิญมากกว่าการเรียนรู้โดยมีการวางแผน และเป็นความจริงที่ว่า บุคคลสามารถพัฒนาการเรียนรู้จากประสบการณ์ได้โดยการรู้จักวิเคราะห์เหตุการณ์ หาข้อสรุป และนำไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์อื่นได้อย่างเหมาะสม ซึ่งจะทำให้เกิดผลดีที่สุคนั้น ควรจะมีการวางแผนที่รอบคอบเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตรงเป้าหมายตามที่ต้องการ

พยาบาลทุกระดับควรต้องได้รับการเอื้ออำนวยให้ได้สร้างความเป็นผู้นำในตัว เพราะงานพยาบาลต้องการการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหาและการปกครองคนให้ทำการพยาบาลด้วยคุณภาพ การพยาบาลจึงต้องใช้ทักษะการบริหารและการจัดการควบคู่กันไป ซึ่งสิ่งเหล่านี้พยาบาลวิชาชีพไม่ใช่่าเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว จะสามารถปฏิบัติการได้ครบถ้วนและมีประสิทธิภาพสูง แต่จะต้องมีการเรียนรู้จากงานและประสบการณ์ นอกจากนี้ยังจะต้องมีการเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ ทางการแพทย์ที่เปลี่ยนแปลงก้าวหน้าไปอยู่เสมอ เพื่อให้มีการปฏิบัติงานที่ทันสมัย ซึ่งตรงกับหลักการศึกษาคือหนึ่งของฟลอเรนซ์ ในดิงเกิล ที่ว่า “การพยาบาล เป็นศิลปะและวิทยาศาสตร์ ฉะนั้นต้องก้าวหน้าอยู่เสมอ” พยาบาลต้องมีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง เพื่อที่จะทำงานได้อย่างมีเหตุผล และให้บริการพยาบาลที่สนองความต้องการของผู้ป่วยได้ นอกจากนี้ยังต้องมีความสามารถที่จะเรียนรู้อยู่เสมอ เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปอย่างรวดเร็วของโลก พยาบาลต้องปรับปรุงตนเองให้มีพื้นฐานความรู้และทักษะทางวิชาชีพอยู่เสมอ และต้องมีการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างไม่มีที่สิ้นสุด (จุติมา เลิศกวีพร, 2535) ซึ่งสอดคล้องกับ Thompson (1993) ซึ่งกล่าวว่า เป้าหมายของการศึกษาของพยาบาลอย่างหนึ่งคือ การเตรียมให้ผู้เรียนมีทักษะในการเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังนั้นพยาบาลที่เรียนจบการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ควรพยายามใฝ่หาความรู้เพิ่มเติม เพื่อช่วยให้ความรู้กว้างขวางและทันสมัย

การศึกษาต่อเนื่องไม่จำเป็นต้องเป็นการศึกษาในสถาบันการศึกษาโดยเฉพาะ (อัสนีย์ เสาวภาพ, 2523) การศึกษาด้วยตนเองโดยวิธีต่าง ๆ เป็นต้นว่า การร่วมประชุมทางวิชาการและการปฏิบัติการ การเข้าร่วมสัมมนาหรือการอ่านหนังสือ ตำราต่าง ๆ ก็เป็นการเพิ่มเติมความรู้ได้ ตัวพยาบาลเองควรได้หาโอกาสพัฒนาตนเองโดยการศึกษาด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างความรู้ความสามารถ ฝึกนิสัยตนเองให้เป็นผู้รักเรียนอยู่เสมอ จะช่วยให้การปฏิบัติการพยาบาลดีขึ้นโดยอัตโนมัติ ถึงแม้ว่าจะถูกจำกัดด้วยเวลา สถานศึกษา การยอมรับและการให้โอกาสของผู้บริหารในหน่วยงาน

จากการศึกษางานวิชาการในอดีต ปัญหาที่พบในเจ้าหน้าที่ คือ ไม่ได้ให้ความสนใจต่อกิจกรรมวิชาการ จากผลการวิจัยพอจะกล่าวได้ว่า ในด้านวิชาการ 10 กว่าปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบันไม่มีความแตกต่างกัน นั่นคือ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยหรือไม่มีงานวิชาการ (กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2528) โดยการศึกษาของ รัตนาวดี บุญญประภา (2520) พบว่า ลักษณะงานบางประการที่ได้จัดว่าเป็นงานวิชาการ เช่น การประชุมปรึกษาระหว่างเจ้าหน้าที่ในหน่วยงาน (Clinical conference) เพื่อปรึกษาหารือและอภิปรายปัญหาของผู้ป่วยและการริเริ่ม

นำเอาวิธีการพยาบาลจากการค้นคว้าวิจัยใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงการพยาบาล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ พวงพิศ ชนะมณี (2534) ที่พบว่า การจัดกิจกรรมทางวิชาการในหอผู้ป่วยของหัวหน้าหอผู้ป่วย มีกิจกรรมอยู่ในระดับน้อย คือ การจัดกิจกรรมทางวิชาการและการสอนในคลินิก

ส่วน ชูติมา เลิศกวีพร (2535) ได้ศึกษากิจกรรมการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย พบว่า พยาบาลวิชาชีพปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาตนเองเกือบทุกกิจกรรม เฉลี่ยในระดับปานกลาง และปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาตนเองของพยาบาลวิชาชีพ ได้แก่ ไม่มีเวลา ไม่มีความพร้อมในการศึกษาต่อ ไม่มีโอกาส หน่วยงานไม่สนับสนุน ไม่มีคนทำงานแทน และไม่มีทุนอุดหนุน ซึ่งสอดคล้องกับ จินตนา ยูนิพันธุ์ และคณะ (2530) ที่ศึกษาการพัฒนาตนเองของพยาบาลไทย แล้วพบปัญหาที่ไม่ได้พัฒนาตนเองโดยการไปอบรมดูงานหรือศึกษาต่อ เรียงตามลำดับคือ ขาดความพร้อมในตัวเอง หน่วยงานไม่อนุมัติ ไม่มีคนทำงานแทน ไม่มีทุนการศึกษา สอบคัดเลือกเข้าศึกษาไม่ได้ ยังไม่ถึงคิวที่จะไป และประการสุดท้ายคือ อายุมากเกินไปและจากการศึกษาของ พรพรรณ แสงพิทักษ์ (2535) พบว่า การปฏิบัติกิจกรรมวิชาการในคลินิกของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร รวมทุกค้ำอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนกิจกรรมด้านการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอยู่ในระดับน้อย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ

การเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นขบวนการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการใช้ความรู้ความสามารถในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยผู้เรียนจะต้องรับผิดชอบในการกำหนดการดำเนินงานของตนเอง คัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ด้วยตนเองและประเมินงานเอง (ทองสุข คำธนะ, 2538)

การเรียนรู้ด้วยตนเองทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง โดยเป็นการพัฒนาในสภาพที่เพิ่มความเป็นตัวของตัวเอง และชี้นำตนเองได้มากขึ้น (Knowles, 1975) การพัฒนาตนเองเป็นรากฐานที่สำคัญเบื้องต้นของการพัฒนาทั้งหลาย โดยก่อนจะลงมือพัฒนาสิ่งใดนั้น ควรจะหาทางปรับปรุงพัฒนาตัวเองก่อน การยอมรับความเชื่อถือจึงจะบังเกิดขึ้น

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้คุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลวิชาชีพที่มีต่อการรับรู้ของสภาพแวดล้อมในการทำงาน พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องของผู้เรียนและปัจจัยส่วนบุคคลของประชากรของ Sara Jones (1994) พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์

กับคุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างน้อยหนึ่งอย่างกับลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถาบันและสังคมจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการเรียนรู้ของบุคคล (อุ้นดา นพคุณ, 2527) ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ Huzdgin (1976) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นจากการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุของการมีความสามารถในการทำงานของมนุษย์ สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อความสามารถในการทำงานและการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน (เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์, 2521)

งานพยาบาลเป็นงานที่มีคุณค่ายิ่งต่อสังคม เนื่องจากเป็นงานที่ให้ความช่วยเหลือมวลมนุษยชาติในด้านสุขภาพอนามัย ซึ่งพยาบาลผู้ปฏิบัติงานต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการให้การดูแล อีกทั้งต้องอาศัยความมีใจรัก ความพึงพอใจในวิชาชีพ เพื่อสนองตอบตามความต้องการของผู้ป่วยและญาติ แต่เมื่อพิจารณาถึงลักษณะงานของพยาบาลแล้ว จะเห็นได้ว่าเป็นงานที่มีภาระรับผิดชอบมาก งานหนักและเสี่ยงอันตรายและต้องให้การดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่องตลอด 24 ชั่วโมง มีโอกาสเสี่ยงต่อการติดต่อโรคได้ง่าย ระยะเวลาและช่วงเวลาในการพักผ่อนมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งทำให้มีผลเสียต่อสุขภาพอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบลักษณะการปฏิบัติงานกับค่าตอบแทนและผลประโยชน์ที่แตกต่าง ๆ ที่พยาบาลได้รับก่อนข้างจะไม่เหมาะสม ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน และโอกาสในการศึกษาต่อมีน้อย (ภัทร ศรีเจริญ, 2534)

เนื่องจากพยาบาลต้องทำงานในหน้าที่ที่เสี่ยงต่ออันตรายจากโรคร้ายต่าง ๆ และงานพยาบาลมีผลกระทบต่อความเป็นความตายของบุคคล ดังนั้นสภาพแวดล้อมในการทำงานของพยาบาลจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก จากงานวิจัยพบว่า พยาบาลประจำการมีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานปานกลาง (สมควร ทรัพย์บำรุง, 2534) Herzberg (อ้างถึงใน สมพงษ์ เกษมสิน, 2526) กล่าวว่า สภาพแวดล้อมในการทำงานเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน สภาพแวดล้อมในการทำงานดี ความพึงพอใจในการทำงานจะมาก ความพึงพอใจสูง ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสูง (Ann Mary, 1988) ดังนั้นถ้ามีการจัดสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี พยาบาลจะมีความรู้สึกพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานมาก ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสูงตามไปด้วย

สำหรับในเรื่องความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองนั้น ได้มีผู้ให้ความสนใจศึกษาค้นสมมติหรือลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเองมานานพอสมควร โดยงานวิจัยที่ได้รับการยอมรับใช้กันอย่างกว้างขวางในต่างประเทศ คือ งานวิจัยเรื่อง Development of the

Self-directed Learning Readiness Scale ของ Dr. Lucy Madsen Guglielmino แห่งมหาวิทยาลัยของรัฐจอร์เจีย Guglielmino ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถทางการเรียนรู้ด้วยตนเอง จำนวน 14 คน โดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เริ่มต้นด้วยให้กลุ่มตัวอย่างระบุองค์ประกอบสำคัญที่มีต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวมถึงความสามารถ เจตคติ และบุคลิกส่วนตัวที่สำคัญ แล้วนำองค์ประกอบที่ได้จากการสำรวจมาประเมิน นำมาเป็นข้อมูลสำหรับการสร้างแบบวัดลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning Readiness Scale) ที่เรียกย่อ ๆ ว่า SDLRS แบบสอบถามนี้ได้สร้างขึ้นในลักษณะที่ให้ตอบคำถามเกี่ยวกับตนเองพร้อมทั้งเลือกคำตอบเป็นตัวเลือก ลักษณะมาตราประมาณค่า (Likert-type item) จำนวน 41 ข้อ หลังจากหัวข้อต่าง ๆ ได้รับการปรับปรุงแล้ว ได้นำเครื่องมือนี้ไปให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 307 คน ในรัฐจอร์เจีย คานาดา และรัฐเวอร์จิเนีย เป็นผู้ตอบแล้วนำคำตอบที่ได้มาทำการวิเคราะห์เป็นรายข้อ เพื่อใช้คัดเลือกข้อความต่าง ๆ เพื่อแก้ไขและประมาณค่าพารามิเตอร์ของแบบวัดได้ค่าความเชื่อมั่น .78 หลังจากนั้น Guglielmino ได้ปรับปรุงเครื่องมือซึ่งเดิมมี 41 ข้อ ปรังขยายเป็น 58 ข้อ ซึ่ง Subbaghiam, Hassan และ Brockett ได้ทำการทดสอบเครื่องมือนี้และระบุว่าแบบวัดที่มีความเชื่อถือ และมีความสมเหตุสมผล ผลจากงานวิจัยนี้ชี้ชัดว่าการที่บุคคลจะมีการเรียนรู้ด้วยตนเองได้นั้น จะต้องมิลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเอง 8 ประการ คือ การเปิดโอกาสต่อการเรียนรู้ มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ความรักในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี และความสามารถใช้ทักษะ การศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา (Lucy Madsen Guglielmino, 1977 อ้างถึงใน นรินทร์ บุญชู, 2532) ซึ่งเครื่องมือนี้ได้รับความนิยมใช้อย่างแพร่หลายในต่างประเทศ เป็นต้นว่า Sarah Ahmed Mourad (1978) : Barbara Jean Box (1983) : Michael Merle Reynolds (1986) : William Francis McCarthy (1986) : Lugenis Dixon Young (1986) : Judith Ann (1978) ; Elizabeth Ann (1987) ; Ann Mary (1988) ; Paul Marilyn (1993) ; Geraldine Elaine (1993) ; Joan Kathleen (1994) ; และ Sara Jones (1994)

ส่วนในประเทศไทยนั้น มีผลงานวิจัยเกี่ยวกับคุณลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง โดยนรินทร์ บุญชู เมื่อปี พ.ศ. 2532 หลังจากนั้นต่อมาในปี 2534 ต๋องหัด้า เทพเชาว์นะ ได้ศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาทางไกลในจังหวัดนครปฐม สุภมาส ทองใส (2536) ได้ทำการศึกษาลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของผู้เรียนนอกระบบโรงเรียน ประเภทอาชีวศึกษา และนฤมล เกื้ออนมา (2539)

ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล และสภาพแวดล้อมในวิทยาลัย กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของนักศึกษาพยาบาล วิทยาลัยพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข การศึกษาค้นคว้าข้างต้นได้ใช้แบบวัดลักษณะความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Self-Directed Learning Readiness Scale) ซึ่งจัดทำโดย Dr. Lucy Madsen Guglielmino เป็นแนวทางในการศึกษา ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้อาศัยเครื่องมือนี้ในการศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการด้วย

สำหรับโรงพยาบาลของรัฐที่ตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร นับได้ว่าเป็นแหล่งวิชาการและมีการเปลี่ยนแปลงตามวิทยาการที่ก้าวหน้าและเทคโนโลยีทางการแพทย์ที่ทันสมัยและใหม่พร้อมทั้งเป็นแม่แบบแก่โรงพยาบาลภูมิภาค และทั้งยังเป็นแหล่งบริการทางวิชาการ เป็นที่ศึกษาคูงาน จัดอบรมให้แก่บุคลากรทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติการ จึงมองเห็นได้ว่าบุคลากรทางการพยาบาลจำเป็นต้องมีการเพิ่มความสามารถ ทักษะทางการปฏิบัติการพยาบาล เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเองหรือได้รับการสนับสนุนให้มีการพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การพยาบาลที่ทันสมัยและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม (พวงพิศ ชนวมณี, 2534)

จากปัญหาความสำคัญ และผลการวิจัยที่ผ่านมาดังกล่าวข้างต้น การศึกษาวิจัยเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการยังไม่มีผู้ใดได้ศึกษามาก่อน ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร มีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นอย่างไร มีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีปัจจัยอะไรที่เป็นตัวทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อนำข้อมูลดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงการบริหารงานต่อไปในอนาคต นอกจากนี้ยังเป็นการเผยแพร่แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ด้วยตนเอง และกระตุ้นให้มีผู้ทำวิจัยด้านนี้กว้างขวางต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองด้านการเปิดโอกาสตนเองในการเรียนรู้ มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ ความรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเอง ความรักในการเรียนรู้ ความคิดสร้างสรรค์ การมองอนาคตในแง่ดี และความสามารถใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหาของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส และสังกัด

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลและสภาพแวดล้อมในการทำงาน กับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

4. เพื่อศึกษาตัวแปรที่สามารถร่วมกันทำนายความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

แนวเหตุผลและสมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยส่วนบุคคล

อายุ บุคคลที่มีอายุต่างกัน ย่อมหมายถึง ระยะเวลาที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ ของชีวิตแตกต่างกัน รวมทั้งมีความแตกต่างกันทั้งในด้านสรีรวิทยา จิตใจ และสังคม เมื่อมนุษย์เติบโตมีอายุมากขึ้น ย่อมมีการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น (รัตนา ลีวานิช, 2539) สุภมาส ทองใส (2536) ได้ศึกษาวิจัยแล้วพบว่า ผู้เรียนที่มีอายุมากกว่า 29 ปีขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองสูงกว่าผู้เรียนที่มีอายุน้อย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ William Francis McCarthy (1988) ที่พบว่า นักศึกษาอายุมากมีระดับการเรียนรู้ด้วยตนเองในระดับปานกลางและสูงกว่า และ Geraldine Eliane (1993) พบว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง

ระดับการศึกษา การศึกษาสอนให้คนรู้จักคิด วิเคราะห์ และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ เสมอ ผู้ที่มีระดับการศึกษาสูง ย่อมได้รับการถ่ายทอดความรู้ ความคิด และความสามารถมากกว่า (รัตนา ลีวานิช, 2539) จึงเชื่อว่า ระดับศึกษาน่าจะมีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง Adengs, Babatonde O (1987 อ้างถึงใน สุภมาส ทองใส, 2536) ได้ศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกลักษณะ รูปแบบการเรียนรู้ และการเรียนรู้โดยตรงของผู้ใหญ่ในอเมริกาและในต่างประเทศ พบว่า สัญชาติและการศึกษาระดับปริญญาจะมีอิทธิพลต่อความพร้อมของการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับ สุภมาส ทองใส (2536) ที่พบว่า ผู้เรียนที่มีระดับการศึกษาขั้นอุดมศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าผู้เรียนที่มีระดับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา และ Geraldine Eliane (1993) ค้นพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลวิชาชีพ

ประสบการณ์ในการทำงาน ระยะเวลาที่ปฏิบัติงานมากขึ้น จะทำให้บุคคลมีประสบการณ์เพิ่มขึ้น ประสบการณ์ที่มากขึ้นนับว่าเป็น “แหล่งที่มีคุณค่าสูงยิ่งสำหรับการเรียนรู้” (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์, 2533) ซึ่ง Michael Merle Renolds (1986) และ Geraldine Eliane (1993) พบว่า ประสบการณ์มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สถานภาพสมรส ครอบครัวเป็นแหล่งของปัญญา แหล่งของความรัก มีการสนับสนุนซึ่งกันและกัน ช่วยให้ความเครียดคล้อยลง ไม่รบกวนการทำงานและก่อให้เกิดวุฒิภาวะทางอารมณ์มากขึ้น ทำให้เป็นคนมีเหตุผล ไม่หวั่นไหวง่าย ทำงานด้วยสติปัญญาที่สูงุมรอบคอบ (ละออ หุตางกูร, 2534) คู่สมรสที่มีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันจะมีความรัก ความเข้าใจ และความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้จักผ่อนหนักผ่อนเบา ให้อภัยกันและกัน และยังมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาต่าง ๆ คนที่มีครอบครัวและคนโสด จะให้ความสำคัญในงานและการเรียนรู้แตกต่างกัน คนที่มีครอบครัวแล้วจะไม่ทุ่มเทชีวิตงานเป็นสาระสำคัญของชีวิตเพียงประการเดียว แต่มีความต้องการจะประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว จึงมีความทะเยอทะยาน แข่งขันและแสวงหาความก้าวหน้า ซึ่งเสี่ยงกับความล้มเหลวและผิดหวังน้อยกว่าคนโสด (Maslach, 1986 อ้างถึงใน สิริระยา สัมมาวาจ, 2532) จากเหตุผลดังกล่าวจึงเชื่อว่า สถานภาพสมรสน่าจะมีผลต่อความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง

สังกัด จากแนวคิดงานวิชาการของ Blau (1973 อ้างถึงใน พรพรรณ แสงพิทักษ์, 2535) กล่าวว่า งานวิชาการในแต่ละองค์การจะแตกต่างกันตามความเชื่อพื้นฐาน ชนิดขององค์การและขนาดขององค์การ ในสถาบันที่มีการกระจายอำนาจจะมีงานวิชาการมากกว่าการรวมอำนาจ

จากงานวิจัยของ วรนุช เนตรพิศาลวนิช (2538) ได้ทำการศึกษาวัฒนธรรมองค์การของฝ่ายการพยาบาล โรงพยาบาลของรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัด พบว่า สังกัดกระทรวงกลาโหม มีแนวโน้มวัฒนธรรมองค์การลักษณะสร้างสรรค์มากกว่าสังกัดอื่น ๆ และลักษณะการตั้งรับ-ก้าวร้าว และลักษณะตั้งรับ-เฉื่อยชา น้อยกว่าสังกัดอื่น ๆ ทั้งนี้ อาจเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการ นโยบายการทำงาน แรงจูงใจในการทำงานมากกว่าสังกัดอื่น ๆ และมาจากหลายปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ที่ดีกว่า มีการกระตุ้นและการพัฒนาบุคลากรที่ดีกว่า มีสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานที่ดี และเป็นในลักษณะแบบไม่เป็นทางการมากกว่าสังกัดอื่น ๆ ส่วน พวงพิศ ชนะมณี (2534) ได้ศึกษาการจัดงานวิชาการในหอผู้ป่วยของพยาบาลหัวหน้าหอผู้ป่วย โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามสังกัดพบว่า สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีค่าเฉลี่ยการจัดกิจกรรมทางวิชาการทุกงานมากกว่าสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย และมีค่าเฉลี่ยการสอนผู้ป่วยและญาติ

มากกว่าสังกัดกระทรวงกลาโหม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ คณะอนุกรรมการ การศึกษาและวิจัยทางการศึกษาพยาบาลและศูนย์ประสานงานการศึกษาพยาบาล (2529) ได้ทำ การวิจัยเรื่อง สมรรถภาพของพยาบาลวิชาชีพและ พบว่าพยาบาลวิชาชีพ ที่สำเร็จจากสถาบัน ในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยมีสมรรถภาพด้านวิชาการอยู่ในระดับที่สูง

สังกัดที่ต่างกันจะมีความเชื่อค่านิยมในการทำงาน ปรัชญาฝ่ายการพยาบาล บรรยากาศในการทำงาน รูปแบบภาวะผู้นำ การวางแผนและแนวประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกัน (ศิริพร ตันติพิบูลวินัย, 2537) และส่งผลให้สภาพแวดล้อมในการทำงานต่างกัน สภาพแวดล้อม ที่แตกต่างกัน จะทำให้ความสามารถในการทำงานและการเรียนรู้แตกต่างกัน (เสริมศักดิ์ วิสาลาภรณ์, 2521)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

1. พยาบาลประจำการที่มีช่วงอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส สังกัด ต่างกัน จะมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองแตกต่างกัน
2. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และสถานภาพสมรสคู่ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของ พยาบาลประจำการ

สภาพแวดล้อมในการทำงาน

สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของสถาบันและสังคมจะเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์กับ การเรียนรู้ของบุคคล (อุ๋นตา นพคุณ, 2537) ซึ่งตรงกับคำกล่าวของ Hudgins (1976) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้นั้นเกิดขึ้นจากที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม และจากการศึกษาของ Sara Jones (1994) พบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องและสภาพแวดล้อมในการทำงานมี ความสัมพันธ์กับคุณลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยสภาพแวดล้อมในการ ทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างน้อยหนึ่งอย่างกับลักษณะความพร้อมในการเรียนรู้ด้วย ตนเอง

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

3. สภาพแวดล้อมในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความพร้อมในการ เรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ

จากแนวเหตุผลของการตั้งสมมติฐานที่กล่าวมาแล้วนั้น ผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานใน การพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการว่า

4. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส และสภาพแวดล้อมในการทำงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง ของพยาบาลประจำการ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 5,872 คน

2. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรพยากรณ์ ได้แก่

ปัจจัยส่วนบุคคล ซึ่งประกอบด้วย อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส และสังกัด

สภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

ตัวแปรเกณฑ์ ได้แก่ ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง วัดได้จากคะแนนที่ได้จากการตอบแบบวัด Self-directed Learning Readiness Scale ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งแบ่งคะแนนออกได้เป็นแต่ละองค์ประกอบ 8 ด้าน ได้แก่

1. การเปิดโอกาสตนเองในการเรียนรู้
2. มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ
3. ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้
4. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน
5. ความรักในการเรียนรู้
6. ความคิดสร้างสรรค์
7. การมองอนาคตในแง่ดี
8. ความสามารถใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ หมายถึง การที่พยาบาลประจำการแสดงถึงคุณสมบัติตามองค์ประกอบของความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเอง รวม 8 ด้าน คือ

1. การเปิดโอกาสตนเองในการเรียนรู้ (Openness to Learning Opportunities) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการ แสดงถึงการมีความต้องการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพื่อจะได้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีความเชื่อว่า ไม่มีใครแก่เกินไปที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ สามารถบังคับตนเองให้ทำในสิ่งที่คิดว่าควรจะทำ ตลอดจนยินดีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับบุคคลอื่น มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะเรียนรู้ในสิ่งใหม่ ๆ มีความรู้ลึกกว่ายิ่งเรียนรู้มาก ยิ่งรู้ลึกกว่าสิ่งต่าง ๆ ในโลกนี้ล้วนน่าตื่นเต้น ถือว่าการเรียนรู้เป็นเครื่องมือสำหรับการดำเนินชีวิต เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ หลายอย่าง ในแต่ละปี และคิดว่าการเรียนรู้เป็นคุณสมบัติของผู้นำ

2. มโนคติของตนเองในด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ (Self Concept as an effective learner) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการคิดว่ามีหลายสิ่งหลายอย่างที่ต้องการเรียนรู้ และปรารถนาจะให้มีความรู้มาก ๆ ที่จะเรียนในแต่ละวัน ถ้าตัดสินใจที่จะเรียนรู้จะอะไรสามารถหาเวลาเรียนได้เสมอ ไม่ว่าจะมีความยุ่งยากเพียงใดก็ตาม คิดว่าการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นประจำวัน ไม่เป็นเรื่องยาก ตลอดจนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองในเกือบทุกเรื่องที่ต้องการจะเรียนรู้ มีความสนุกสนานในการที่จะค้นหาคำตอบสำหรับคำถามต่าง ๆ ขอบหาหนทางในการตรวจสอบปัญหาต่าง ๆ และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว

3. ความคิดริเริ่มและอิสระในการเรียนรู้ (Initiative and independence in learning) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองได้ดี สามารถคิดค้นวิธีการต่าง ๆ ได้หลายแบบ สำหรับการเรียนรู้หัวข้อใหม่ ๆ ตลอดจนสามารถคิดหาวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ ในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ ยินดีรับฟังคำติชมในสิ่งผิดพลาดที่ทำ มักเป็นผู้นำกลุ่มในสถานการณ์เรียนรู้ต่าง ๆ เป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพทั้งในชั้นเรียนและเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความพยายามที่จะค้นหาสิ่งที่ต้องการเรียนรู้มากกว่าผู้อื่น และชอบเปลี่ยนแปลงวิธีการต่าง ๆ ในการทำงานอยู่เสมอ

4. ความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง (Informed acceptance of responsibility for one's own learning) หมายถึง การที่พยาบาลประจำการแสดงความรับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน ทราบดีว่าต้องการเรียนรู้อะไร และเมื่อไรที่ต้องการจะ

เรียนรู้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้มากขึ้น ถ้าต้องการเรียนรู้สิ่งใดจะหาทางเรียนรู้ให้ได้ มีความเชื่อว่าการคิดอยู่เสมอว่าตัวเราเป็นใคร อยู่ที่ไหน กำลังทำอะไร เป็นหลักการสำคัญของการเรียนรู้ สามารถตัดสินใจว่าควรเรียนอะไร และจะเรียนอย่างไร เมื่อต้องเรียนสิ่งที่ยากก็ไม่ย่อท้อ ถ้าเป็นเรื่องที่สนใจ และสามารถบอกได้ว่าตนเองมีความถนัดในเรื่องใด

5. ความรักในการเรียนรู้ (Love of Learning) หมายถึง การที่พยายามประจำการมองเห็นการเรียนรู้เป็นเรื่องสนุก มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รักและใส่ใจในการเรียนรู้อยู่เสมอ มีความชื่นชอบผู้ที่รักการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ อยู่เสมอ เสียใจมากถ้าหากไม่ได้เรียนในสิ่งที่ต้องการ สนใจต่อการเรียนมากเมื่อเทียบกับผู้อื่น เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ และเห็นว่าการสอบไม่ใช่เรื่องสำคัญ หากแต่ความเข้าใจต่อเรื่องที่ศึกษามีความสำคัญมากกว่า

6. ความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) หมายถึง การที่พยายามประจำการไม่ทอดทิ้งที่จะคิดในสิ่งที่ดี แม้ว่าจะนำมาใช้จริงไม่ได้ ไม่มีวิธีการเรียนรู้แบบใดแบบหนึ่งเป็นหลัก แต่จะพยายามทดลองใช้วิธีการอื่น ๆ ด้วย ไม่ต้องการให้ผู้สอนบอกทุกสิ่งทุกอย่าง เมื่อประสบกับปัญหาที่ไม่เข้าใจไม่หลีกเลี่ยงไปจากสิ่งนั้น ตลอดจนสามารถทำงานตามลำพังได้ดี ชอบทดลองปฏิบัติการด้วยวิธีแปลก ๆ ใหม่ ๆ คิดและทำสิ่งที่แตกต่างจากผู้อื่นเสมอ ไม่กลัวและมีความสุขในการได้ทำในสิ่งใหม่ ๆ ชอบอ่านเรื่องแปลก ๆ ใหม่ ๆ และรู้สึกภูมิใจที่ทำอะไรแตกต่างจากผู้อื่นเสมอ

7. การมองอนาคตในแง่ดี (Positive Orientation to the Future) หมายถึง การที่พยายามประจำการชอบที่จะคิดเกี่ยวกับเรื่องในอนาคตข้างหน้า มีความต้องการที่จะเรียนรู้ตลอดชีวิต มองการเรียนรู้ว่าเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในชีวิต ชอบสถานการณ์การเรียนที่มีการท้าทาย โดยมองปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย ไม่ใช่สัญญาณให้หยุดทำ มีความพยายามเชื่อมโยงสิ่งที่กำลังเรียนกับเป้าหมายระยะยาวที่ตั้งไว้ และมีความคิดว่าการเรียนรู้ทำให้เกิดความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

8. ความสามารถใช้ทักษะทางการศึกษาหาความรู้ และทักษะการแก้ปัญหา (Ability to Use Basic Study Skills and Problem - Solving Skills) หมายถึง การที่พยายามประจำการสามารถตัดสินใจในการศึกษาเรื่องใหม่ ๆ อยู่เสมอ ทราบแหล่งข้อมูลที่ต้องการค้นหา คิดว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการศึกษา มีทักษะการฟัง การอ่าน การเขียน และการจำ มีทักษะในการค้นหาข้อมูลจากสื่อที่ทันสมัย ชอบการเรียนรู้โดยวิธีการหลากหลาย ชอบและสนุกกับการแก้ปัญหาที่มีคำตอบมากกว่าหนึ่งข้อ สามารถคิดหาวิธีในการแก้ปัญหาได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง และประสบความสำเร็จในการแก้ปัญหาเสมอ

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง คุณสมบัติอันเป็นลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ของ พยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน สถานภาพสมรส และสังกัด

1. อายุ หมายถึง อายุตามวันเดือนปีเกิดของพยาบาลประจำการ โรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร

2. ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาสูงสุดของพยาบาลประจำการ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ต่ำกว่าระดับปริญญาตรี ปริญญาตรี หรือเทียบเท่า และสูงกว่าระดับปริญญาตรี

3. ประสบการณ์ในการทำงาน หมายถึง ระยะเวลา นับเป็นปีในการปฏิบัติงาน ของพยาบาลประจำการ นับตั้งแต่จบการศึกษาทางด้านการพยาบาล จนถึงวันที่ตอบแบบสอบถาม

4. สถานภาพสมรส หมายถึง สถานะเกี่ยวกับการสมรสปัจจุบันของพยาบาลประจำการ ซึ่งมี 4 สถานะ คือ สถานภาพโสด สถานภาพสมรสคู่ สถานภาพสมรสหย่า และ สถานภาพสมรสหม้าย

5. สังกัด หมายถึง สังกัดของโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร มี 5 แห่ง ประกอบด้วย สังกัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงกลาโหม กระทรวงมหาดไทย ทบวงมหาวิทยาลัย และสังกัดกรุงเทพมหานคร

สภาพแวดล้อมในการทำงาน หมายถึง ปัจจัยและองค์ประกอบที่แวดล้อมผู้ปฏิบัติงาน ในหน่วยงานหรือองค์การ ซึ่งมีผลกระทบต่อบุคลากรในหน่วยงาน ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม แบ่งออกเป็น สภาพแวดล้อมทางกายภาพ สภาพแวดล้อมทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางจิตใจ

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ หมายถึง สภาพแวดล้อมต่าง ๆ ภายในที่ทำงานที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ประกอบด้วย แสงสว่าง เสียง สภาพอากาศ ห้องทำงาน อุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเอกสาร ตำรา สื่อทางการศึกษา สำหรับค้นคว้า

2. สภาพแวดล้อมทางสังคม หมายถึง สังคม สิ่งแวดล้อมภายในองค์การ ที่มีผลกระทบต่อบุคคลผู้ปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น ด้านสัมพันธภาพ และด้านการสนับสนุน

2.1 ด้านสัมพันธภาพ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในหน่วยงาน ซึ่งมีผลต่อกัน อาจเป็นความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลต่อบุคคล หรือบุคคลต่อกลุ่ม หรือกลุ่มต่อกลุ่มก็ได้ โดยอาศัยการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ต่อผู้อื่น มีการร่วมมือกันทำงานอย่างเต็ม

ความสามารถ โดยจะทำงานร่วมกันเป็นทีม ไม่มีการแบ่งพรรคแบ่งพวก ไม่มีคนคอยจับผิด ในขณะที่ทำงาน และมีการสร้างสรรค์กันบ้างในโอกาสที่อำนวย

2.2 ด้านการสนับสนุน หมายถึง การได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน ในด้านการทำงาน ด้านวิชาการ และกิจกรรมทางสังคม ได้รับการสนับสนุน และความช่วยเหลือจากเพื่อนร่วมงานทั้งในและนอกวิชาชีพ ได้รับคำแนะนำ ช่วยเหลือ ตลอดจนความรู้ และแนวคิดใหม่ ๆ จากผู้บังคับบัญชา และได้รับคำยกย่องชมเชยเมื่อปฏิบัติงานได้ผลดี

3. สภาพแวดล้อมทางจิตใจ หมายถึง สภาพแวดล้อมภายในที่ทำงานที่มี อิทธิพลต่อความคิด ความรู้สึกทางจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน และเอื้อต่อการเรียนรู้ แบ่งออกเป็น ด้านความมีอิสระในการทำงาน ด้านความต้องการพัฒนาตนเอง และด้านบรรยากาศแบบ ประชาธิปไตย

3.1 ด้านความมีอิสระในการทำงาน หมายถึง มีความเป็นอิสระที่จะปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย ทั้งในด้านการกำหนดวิธีการทำงาน สามารถตัดสินใจด้วยตนเอง ในการทำงานที่มีอยู่ในความรับผิดชอบ มีความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นและเปิดโอกาส ให้นำความคิดเห็นนั้นไปใช้ในการทำงาน มีอิสระในการทำงานที่มุ่งสู่เป้าหมาย โดยมีความ สอดคล้องกับนโยบาย พร้อมทั้งมีสิทธิ์กำหนดเวลาในการทำงาน

3.2 ด้านความต้องการการพัฒนาตนเอง หมายถึง ความคิดที่ต้องการจะ เรียนรู้ นำความรู้ที่ได้รับมาปรับปรุงให้ดีขึ้น มีความกระตือรือร้นที่จะปรับปรุงตนเอง ทราบดี ว่าจะปรับปรุงพัฒนาการทำงานอย่างไรที่จะก้าวหน้า คอยติดตามหนังสือ วารสาร ตำรา การ จัดประชุมสัมมนา การเรียนการศึกษาต่อ ตลอดจนติดตามความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับเทคโนโลยี ต่าง ๆ พร้อมทั้งยอมรับฟังคำวิจารณ์ และประเมินผลจากผู้อื่น และนำแนวคิดนี้มาแก้ไข ปรับปรุง และไม่ย่อท้อเมื่อเกิดอุปสรรคในการพัฒนาตนเอง

3.3 ด้านบรรยากาศแบบประชาธิปไตย หมายถึง บรรยากาศที่เคารพนับถือ ซึ่งกันและกัน เชื่อมมั่นในเหตุผล ยึดหลักการประนีประนอม ความยินยอม ไม่ตัดสินปัญหา ข้อขัดแย้งด้วยการใช้กำลัง แต่ยึดเสียงข้างมากที่ถูกต้องตามหลักการและเหตุผลเป็นหลัก มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีการประชุมปรึกษาหารือกันเมื่อเกิดปัญหา ให้นุคคนมี เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเป็นตัวของตัวเอง ให้ความสำคัญแก่บุคคลเท่าเทียมกัน และมีหลักการประเมินผลอย่างยุติธรรม

พยาบาลประจำการ หมายถึง พยาบาลวิชาชีพที่สำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา ประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรีหรือปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี และได้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกอบวิชาชีพสาขาการพยาบาลและผดุงครรภ์ชั้นหนึ่ง ซึ่งปฏิบัติงานอยู่ในแผนกต่าง ๆ ของโรงพยาบาลของรัฐ กรุงเทพมหานคร โดยมีหน้าที่ในการให้บริการพยาบาลแก่ผู้ป่วยโดยตรง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารทางการพยาบาล สามารถนำผลการวิจัยมาไว้เป็นแนวทางในการปรับปรุงสภาพแวดล้อมในการทำงาน เพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองของพยาบาลประจำการ ซึ่งจะนำมาซึ่งการพัฒนาคนและพัฒนาคุณภาพของงานบริการพยาบาล
2. เป็นการเผยแพร่และกระตุ้นให้พยาบาลประจำการเห็นความสำคัญของการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการพัฒนาศักยภาพของบุคคล อันนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพพยาบาลให้เจริญก้าวหน้า
3. เป็นแนวทางสำหรับนักศึกษา ค้นคว้าวิจัย เกี่ยวกับการเรียนรู้ด้วยตนเอง ในแง่มุมอื่น ๆ แก่ผู้สนใจต่อไป